

Eurokaz: parcijalno i poticajno

**Eurokaz:
trošenje vremena
1987. - 2013.**

Ur. Gordana Vnuk
Eurokaz, Zagreb 2021.

NO
VE
KNJI
GE

Malo je hrvatskih manifestacija (s i bez institucionalnoga nazivnika) čiji je program posvećen izvedbenim umjetnostima, a važnost potvrđena s više stručnih i znanstvenih knjižnih izdanja, pa je Festival novog kazališta Eurokaz (1987. - 2013.) u skladu sa svojim statusom estetskoga ledolomca tim više poseban. Njegovo se djelovanje manje ili više sustavno i iz različitih rakursa, naime, ispituje upravo onako kako je to i primjereno – paralelno sa zrenjem i starenjem samoga događaja, promoviranih umjetnika i estetika kao i Eurokazovih proučavatelja i kritičara, pa je, primjerice, desetogodišnjica obilježena tematskim brojem časopisa *Frakcija*, šest godina kasnije objavljen je prvi zbornik raznovrsnih priloga o festivalu s pregledom pojedinih „godišta“ kao i zbirka, riječima autora Milka Valenta, „propedeutičke kritike“ koja je pokrila sedmogodišnje razdoblje (1995. - 2001.), dok je na dvadesetu obljetnicu napravljeno sažeto promotivno izdanje na engleskom jeziku s kratkim uvodnim tekstovima o ključnim programskim odrednicama, atraktivnom likovnom opremom i bazičnim teatrografskim

pregledom dosadašnjih festivala. Premda je uglavnom riječ o vlastitoj nakladi (što jednako svjedoči o osviještenosti i obuhvatnome angažmanu Eurokazove umjetničke voditeljice Gordane Vnuk) ili o projektima koje su inicirali/realizirali događanju bliski autori, njihov je rezultat prava festivalska mini-biblioteka koja je prošle godine upotpunjena novim naslovom. Dvadeset godina nakon posljednjega izdanja posvećenoga Eurokazu, festivalu koji je, da parafraziram jednoga od njegovih glavnih motora Branka Brezovca, imao i produkcijski talent i estetski bezobrazluk, objavljena je svježija knjiga, *Eurokaz: trošenje vremena 1987.-2013.* gotovo očekivano u nakladi produkcijske kuće u koju se manifestacija u međuvremenu prometnula i s uredničkim potpisom njezine utemeljiteljice Gordane Vnuk.

Sadržaj tvrdoukoričene knjige proteže se na čak 419 stranica, osmišljen je u osam dijelova koji podnaslovima nerijetko upućuju na ikonoklastičke postupke poput „paralelnih fokusa“ ili „režije praznine“ (uostalom i „trošenja vremena“) slijedom uvjerenja Vnuk o izdvajanju i izvedbeno-teorijskome predstavljanju toga fenomena kao „najvećega doprinosa Eurokaza protoku svjetskog teatra“ (Vnuk 2021: 22), a pojedinim segmentima približava se žanru monografije. Zainteresirani čitatelj ponovno se susreće s podsjetnikom na vizualni identitet festivala kroz pregled svih promotivnih plakata (objavljeni su i u prethodnim „monografskim“ publikacijama) koji su ponuđeni na obično slabo iskorištenim unutarnjim koricama. Pritom su dvije uočljive faze u razvoju njihova oblikovanja znakovito odijeljene knjižnim blokom i simbolično smještene na početak izdanja – serija s centralnim kružnim elementom od početnoga Weiningerova Sfernog kazališta do oznake za euro, koju potpisuju Studio imitacija života (1987. - 1990.) i Darko Fritz (1991. - 2001.), odnosno njegov kraj – plakati koje oblikuje Dejan Dragosavac Ruta (2002. - 2013.), a koji slikovno promoviraju pojedinu predstavu ili provodni motiv manifestacije. Očekivanome monografskom sadržaju arhivskoga/doku-

mentarnoga tipa uglavnom pripada i poglavlje *Eurogmaz* koje se ističe opsegom te na više od dvjesto stranica nudi potpuni pregled festivala prateći davno utvrđenu prezentacijsku matricu: uvodnik, program festivala, niz efektnih fotografija iz predstava i dinamična sliku recepcije određene godine u vidu citiranih fragmenata iz objavljenih kritika, javnih komentara, festivalskih diskusija. Selekcija ne zanemaruje poznavatelje prethodnih izdanja i zainteresirane čitatelje obaju ključnih zbornika pa priskrbljuje svježiu ponudu doista bogatoga kritičkog materijala, ali – s ponovljenim fragmentima uvodnika, popisima predstava i fotografijama – i pristojnu količinu zalihosti.

Za razliku od programskoga pregleda, povijesna je, analitička i kritička obrada podastrtoga materijala, međutim, uvelike fragmentarna. Nje se, prije svega, prihvaća samo dio ovdje okupljenih autora/tekstova, a ne npr. serijskog izdanja, nažalost uspijevaju tek srknuti iz bunara sugestivnih pitanja i dvojbi, provokacija i slutnji kojima je Eurokaz s nemalom vještinom žonglirao. Uz očekivani rezime Gordane Vnuk nesumnjivo impresivnoga više-desetljetnoga opstanka i utjecaja Eurokaza iz njegove liminalne pozicije (poglavlje *Poslije svega*) koji predstavlja značajan autoreferencijalni prilog, za takav se pristup, primjerice, odlučuju Knut Ove Arntzen, Gordana Vnuk, Leo Rafolt i Nataša Govedić, čiji članci okupljeni u poglavlju *Paralelni fokusi* posvećeno problematiziraju scenske tendencije poput *postmainstreama* ili ikonoklazma, posebno afirmirane unutar Eurokazovih programa, analiziraju rad umjetnika poput skupine Goat Island koji sa suptilnom znatiželjom i moćnom fluidnošću proizvode nove estetske nazivnike ili se drsko hvataju ukoštac s jednom od najprovokativnijih, ali i najpokrivenijih tema festivala – ekstremnim tjelesnim izričajem. Sličnoj kategoriji pripadaju i stilski i sadržajno posve različite reminiscencije na dugu povijest Eurokaza (poglavlje *Kreativna nostalgija*) Suzane Marjanić, čiji pregledni podsjetnik izlaže susret festivala s nezavisnom scenom početkom devedesetih te Milka Valenta, jednoga od najživljih kritičara manifestacije, koji će gotovo očekivano ponuditi selekciju kritičkih prikaza, dok ostali prilozi konvencionalni akademski monografski okvir proizvoljno šire i lome u različitim smjerovima iznenađujući čitatelja formatom i duljinom, vrstom i količinom informacija, stilom i osobnošću. Knjiga tako uključuje red razgovora s domaćim kazališnim vizionarima Bobom Jelčićem, Brankom Brezovcem i Zlatkom Burićem Kićom, čiji je rad i retrospektivno priznat kao novi (poglavlje *Naročitost postava*), uvid u tri izdvojene međunarodne koprodukcije

kojima se osvjetljavaju zapostavljeni lokalni prostori kao što je zagrebačko groblje Mirogoj i Novi Zagreb, odnosno potentne kazališne teme poput Josipa Broza Tita, osobnu nostalgičnu crticu Agate Juniku, ali i dosljedno otvoreni završetak (poglavlje *Borgesova razglednica*), odnosno sažetak ambicioznoga strateškoga plana novotransformiranoga Eurokaza kao produkcijske kuće, plana koji, premda u dijelovima realiziran, još uvijek čeka odgovarajuću institucionalnu potporu.

U uredničkome smislu *Eurokaz: trošenje vremena 1987. - 2013.* ne pokazuje posebnu inovativnost, štoviše dijelom tekstualnoga i vizualnog sadržaja, odabranih formi i načinom prezentacije materijala neskriveno se oslanja na knjigu *Eurokaz 1987./2001* koju je 2002. priredio Branko Matan te figurira poput svojevrsnoga nastavka (prvi zbornik prati festival samo do 2001. godine) odnosno zatvaranja jedne prezentacijske cjeline. U uredničkoj „rešetci“ koja je osobito prijateljski nastrojena prema neposlušnome suvremenom čitatelju naviklome na urone u internetski hipertekst i s vrlo kratkim rasponom pažnje nije se našlo dovoljno prostora za znanstveno dokazivanje i petrifikaciju samouvjerenih Vnukićinih tvrdnji iz uvodnika (naslovljen je „Eurokaz kao mjesto kazališne odgovornosti“) o relevantnosti, vidovitosti i utjecaju festivala. Nedostaje interesa za izvođenje statistike i opće usustavljivanje dosega, preciznu povijesnu kontekstualizaciju manifestacije ili analizu stručne i laičke recepcije, iako je iz predočenoga posve jasno da za takav pothvat autori koje knjiga okuplja imaju dovoljno materijala, vještine i iskustva. Posve suprotno, i analogno istraživačkoj i avanturističkoj prirodi samoga događanja, posljednja knjiga posvećena Eurokazu sebi zadaje mnogo neizvjesniji zadatak. Slobodarskom kombinacijom otvorenih tema (umjetničkih, društveno-političkih, filozofskih,...), tekstualnih žanrova (uvodnika, eseja, znanstvenih članaka, kazališnih kritika, razgovora, programskih tekstova, memoarskih zapisa,...) i njima pridruženih tonova (drski, manifestni, provokativni, zaigrani, vedri, sjetni, distancirani,...) kreira novo ludičko višeglasje koje intrigira, uzbuđuje, zabavlja, a povremeno i žulja kao dobro kazalište. Slažem se s Agatom Juniku, i meni fali Eurokaz, ali dok čitam ovu knjigu – malo manje. ■